

OPETUSHALLITUS

Suomen Vanhempainliitto

Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön

Opetushallitus

Yhteistyöryhmässä ovat olleet mukana:

Krisse Hannén (Utbildningsstyrelsen), *Martti Hellström* (Auroran koulu, Espoo), *Leena Hiillos* (Helsingin opetusvirasto), *Pia Kalkkinen* (Opetushallitus, 1.2.2006 alkaen), *Marjatta Kekkonen* (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes), *Kristiina Laitinen* (Opetushallitus, 31.12.2005 asti), *Leevi Launonen* (Mukava-hanke, Jyväskylä), *Tuija Metso* (Suomen Vanhempainliitto), *Tuire Nordman* (Katuman koulu, Hämeenlinna), *Stefan Othman* (Förbundet Hem och Skola), *Hely Parkkinen* (Opetushallitus), *Heidi Peltonen* (Opetushallitus), *Micaela Romantschuk-Pietilä* (Förbundet Hem och Skola), *Elena Savolainen* (Matinkylän koulu, Espoo), *Marju Silander* (Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistys VANVA-RY ry), *Pirjo Somerkivi* (Suomen Vanhempainliitto) ja *Päivi Tuomi* (Sivistystoimi, Lammi ja Tuulos).

Yhteistyöryhmä kiittää *Tuija Metsoa* Suomen Vanhempainliitosta laatukuvauksen toimitustyöstä ja viimeistelyvaiheesta yhdessä Opetushallituksen kanssa.

© Kirjoittajat ja Opetushallitus

Taitto Pirjo Nylund

ISBN 978-952-13-3201-2

Helsinki. Maaliskuu 2007

Johdanto

Ensisijainen, kokonaisvaltainen ja ylittämätön kasvatusvastuu lapsesta ja nuoresta on aina vanhemmilla. Koti ja perhe on lapsen tärkein, mutta ei ainoa kehitysympäristö. Kodin ohella myös koulu on lapsen ja nuoren kasvulle ja oppimiselle tärkeä kehitysympäristö ja merkittävä vaikuttaja. Opiskeluympäristö rakentuu sekä fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista että pedagogisista tekijöistä. Ne kaikki vaikuttavat oppimiseen ja turvallisuuden tunteeseen sekä siihen, miten innostavaksi ja hyväksi oppilas voi kokea päivittäisen koulutyön. Koulun kasvatusvastuun perusta on se, että kouluyhteisön aikuiset toimivat yhteisten pelisääntöjen mukaan ja ovat johdonmukaisia toiminnassaan. Kodilla ja koululla on lasten ja nuorten kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa omat, toisiaan täydentävät tehtävänsä. Kodin ja koulun yhteistyö on parhaimmillaan vastavuoroista kasvatuskumppanuutta.

Toimivalla kodin ja koulun yhteistyöllä on todettu olevan monia positiivisia vaikutuksia. Se vaikuttaa myönteisesti oppilaiden koulumenestykseen, koti-tehtävien tekemiseen ja yleiseen koulutuksen arvostamiseen ja siihen asennoitumiseen. Yhteistyöllä on vaikutusta koulun ja luokan ilmapiiriin. Sillä on myös ennaltaehkäisevä tehtävä; hyvällä yhteistyöllä voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä ja helpottaa niiden ratkaisemista. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Vanhemmille yhteistyö antaa tärkeätä tietoa lapsen oppimisesta ja kasvusta sekä niiden tukemisen mahdollisuuksista. Vanhemmat ovat keskenään erilaisia ja perheiden yhteistyölle asettamat odotukset ja tarpeet voivat poikkeavat toisistaan. Siksi on tärkeää sopia yhdessä yhteistyön pelisäännöistä.

Opetushallitus ja Suomen Vanhempainliitto ovat koordinoineet vuosina 2005–2006 yhteistyöryhmää, jonka tavoitteena oli työstää aineistoa kodin ja koulun yhteistyön ja sen laadun kehittämiseksi. Laatukuvaus on kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen apuväline. Sen avulla koulut ja vanhemmat voivat arvioida lainsäädännössä ja opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen kodin ja koulun yhteistyön keskeisten periaatteiden toteutumista omassa kouluyhteisössään. Yhteistyöryhmä pitää kodin ja koulun välistä yhteistyötä kouluissa voimavarana ja katsoo, että sen tulee olla lähtökohdiltaan positiivista.

Tässä julkaisussa *kodin ja koulun yhteistyön* käsitteellä viitataan kodin kanssa tehtävään yhteistyöhön esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella. Vain erityistapauksissa kouluasteet mainitaan erikseen. Samoin käsitteellä *oppilas*

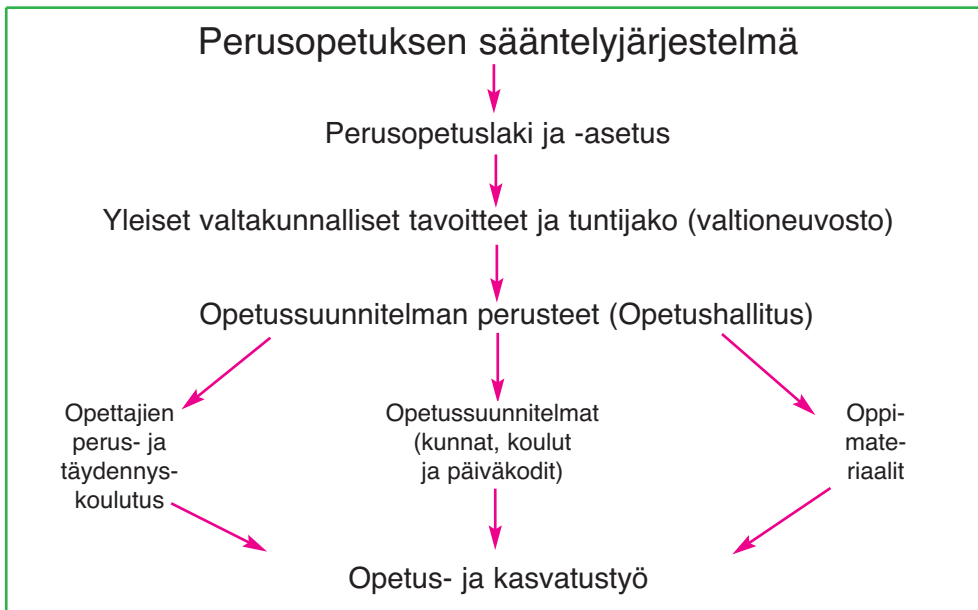
tarkoitetaan myös toisen asteen koulutuksessa olevia opiskelijoita. Virallisissa säädöksissä käytetään *huoltaja*-käsitettä. *Vanhemmista* puhuttaessa viitataan lasten virallisten huoltajien lisäksi niihin lapsille tärkeisiin aikuisiin, jotka esimerkiksi uusperheiden kautta ovat läsnä heidän arkielämässään. *Lapsella* tarkoitetaan tässä julkaisussa alle 18-vuotiaita nuoria.

Sisältö

1	Säädökset kodin ja koulun yhteistyön tukena	7
2	Hyvän yhteistyön lähtökohtia	11
3	Yhteistyö koulun arjessa	13
3.1	Kodin ja koulun yhteistyön tasot	13
3.2	Yhteistyöhön tarvitaan kaikkia	14
3.3	Kodin ja koulun yhteistyön jatkuvuus	16
3.4	Kodin ja koulun yhteistyö prosessina	18
3.5	Kodin ja koulun yhteistyö opetussuunnitelmassa	20
3.6	Arviointi kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen välineenä	25
3.7	Kodin ja koulun yhteistyön haasteita	25
4	Yhteenveto kodin ja koulun yhteistyön laatu-tekijöistä	29
5	Kirjallisuutta	31

KUVIO 1 Ohjausjärjestelmä

Perusopetuslain (628/1998) kolmannen pykälän mukaan koulun tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Tätä opetuksen järjestämistä koskevaa pykälää on perusopetuslain muutoksessa (477/2003) vahvistettu seuraavasti: *“Opetus tulee järjestää iän ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se tukee tervettä kasvua ja kehitystä”*. Valtioneuvoston asetuksessa (1 435/2001) perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta määritellään kodin ja koulun yhteistyön merkitys: *“Opetus ja kasvatustyö tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Opetuksessa otetaan erityisesti huomioon tyttöjen ja poikien erilaiset tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot”*.

Esiopetuksen osalta asetuksen viidennessä pykälässä todetaan, että *“esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla”*.

Toisella asteella lain tavoite on hyvin samansuuntainen perusopetuslain kanssa. Niin lukiolaissa (629/1998) kuin laissa ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) on pykälä, minkä mukaan nuorten koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Kodin ja koulun yhteistyötä ohjaavat myös perusopetuslaissa määritellyt oppilaan oikeudet esi- ja perusopetukseen, turvalliseen opiskeluympäristöön, oppilashuoltoon ja kouluruokailuun. Lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön myös lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa.

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sisältää sekä fyysisen että psyykkisen turvallisuuden näkökulmat. Kouluissa ja oppilaitoksissa tulee olla opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Tämä suunnitelma on osa oppilashuollon suunnitelmaan. On tärkeää varmistaa, että koko koulun henkilöstö, oppilaat ja vanhemmat tuntevat suunnitelmien sisällöt.

Oppilashuolto
esi- ja perus-
opetuksessa

Esi- ja perusopetuksessa oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon. *Oppilashuollolla* tarkoitetaan oppilaan oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhoito sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Oppilashuollon kokonaisuus muodostuu kolmen eri hallinnonalan toiminnasta ja yhteistyöstä, joka on tarkemmin kuvattu opetussuunnitelmassa. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että oppilashuollossa tunnetaan kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet.

Opiskelijan
tuki toisella
asteella

Lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että erityisen tuen tarpeessa olevalle opiskelijalle annetaan tieto hänen käytettävissään olevista terveyden- ja sosiaalihuollon palveluista ja hänet ohjataan hakutumaan näihin palveluihin. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa ja opiskelijoiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista lastensuojelulaissa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä näitä palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Lisäksi opiskelija tulee tarvittaessa ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluja.

Opetussuunnitelman
perusteet

Koululakien mukaan Opetushallitus päättää kodin ja koulun tai oppilaitoksen yhteistyön ja oppilas- ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilas- ja opiskelijahuollon tavoitteista yhteistyössä Stakesin kanssa. Myös paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia näiltä osin yhteistyössä sosiaali- ja terveysviranomaisten kanssa (477, 478 ja 479/2003). Opetussuunnitelman perusteet ovat kansallisia asiakirjoja, joissa kuvataan kodin ja koulun yhteistyön ja toisella asteella kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön keskeiset periaatteet. Niiden tarkoituksena on ohjata paikallisen opetussuunnitelman laatimista ja kehittämistä siten, että opetussuunnitelman toteuttaminen koulun arjessa on mahdollista.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee määritellä, miten vanhemmat voivat osallistua opetus- ja kasvatus-työn suunnitteluun ja arviointiin. Vanhemmille tulee antaa tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää koululta ja koulun henkilöstöltä aktiivista roolia. On tärkeää luoda edellytykset

vanhempien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Koulun tulee aktiivisesti pohdita erilaisia yhteistyömuotoja, jotta vanhemmille taattaisiin mahdollisuus osallistua koulutyön suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa. Yhdessä kehitettäviä asioita voisivat olla muun muassa koulun kasvatustavoitteet, arvot, arviointi sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistävä toiminta.

Paikallisessa opetus suunnitelmassa voi olla sekä kunta-, alue- että koulu- tai oppilaitoskohtaisia osioita. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä vastaa opetus suunnitelman laatimisesta, sen toteutumisen seurannasta ja kehittämistä paikallisella tasolla. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on useimmiten kunta tai kuntayhtymä. Yksityisissä kouluissa ja oppilaitoksissa opetus suunnitelman laatimisesta vastaa se taho, jolle on annettu koulutuksen järjestämis lupa. Opetus suunnitelmassa tulee näkyä, miten kodin ja koulun välinen yhteistyö järjestetään.

Vanhemmilla on aina oikeus tulla kuulluksi omaa lastaan koskevissa kysymyksissä. Varsinaisesti kuulemisella tarkoitetaan sitä, että lapselle sekä huoltajille varataan mahdollisuus tutustua lasta koskevan päätöksen perusteena olevaan aineistoon ja annetaan mahdollisuus oman mielipiteen esittämiseen asiassa. Tämä on sekä koululainsäädännön mukaan että yleisen hallintolain mukaan välttämätöntä silloin, kun koulutuksen järjestäjä tekee yksittäisen oppilaan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia päätöksiä. Alaikäisen lisäksi on useimmiten kuultava myös hänen huoltajiaan. Oikeus tulla kuulluksi on yksilön oikeusturvan perusta.

Perusopetuslaissa (628/1998) ja -asetuksessa (454/2003) on erikseen kuvattu tilanteita, jotka edellyttävät huoltajan kuulemista, mahdollisuutta tulla kuulluksi tai huoltajan kannanottoa. Niihin liittyvät muun muassa eräät sellaiset pykälät, jotka koskevat oppilaan koulupaikan määräytymistä, uskonnon ja elämäntutustumustiedon opetusta, erityisopetusta, erityisiä opetusjärjestelyjä, oppilaan arviointia, oikeutta esiopetukseen, oikeutta saada opetusta, menettelyä kurinpitoasioissa ja erottamisen täytäntöönpanoa tai muutoksenhaakua.

Opetuksen järjestämistä koskevassa lainsäädännössä on vain vähän vanhemmille ja oppilaille suoraan osoitettuja velvoitteita. Perusopetuslain (628/1998) 35 pykälän mukaan oppivelvollisen oppilaan tulee osallistua opetukseen, suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua (477/2003). Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle. Vastavuoroisesti on toivottavaa, että lapsen ollessa sairaana myös kouluun ilmoitetaan lapsen poissaolosta. On tärkeää, että kouluilla on yhteiset toimintamallit ja säännöt siitä, miten poissaoloista ilmoitetaan kotiin.

Paikallinen opetus suunnitelma

Oppilaan ja vanhempien kuuleminen

Oppilasta ja vanhempia koskevat velvoitteet

2 Hyvän yhteistyön lähtökohtia

Yhteistyön tavoite

Hyvän yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus. Arvostukseen perustuvassa vuorovaikutuksessa opettajat, muut koulun työntekijät, vanhemmat ja oppilaat rakentavat yhteistä ymmärrystä lapsen hyvästä koulunkäynnistä ja oppimisesta. Yhteistyö jatkuu ja muuttuu muotoaan lapsen ja nuoren koulunkäynnin aikana. Yhteistyön päämäärä on oppimisen, terveen kasvun ja kehityksen tukeminen lapsen ja nuoren oppimispolun aikana. Tämä toteutuu sekä tukemalla yksittäistä oppilasta että kehittämällä luokan ja koko koulun yhteisöllisyyttä. Vanhempien ja koulun hyvä yhteistyö mahdollistaa aikuisten keskinäisen sosiaalisen verkoston kehittymisen ja tukee yhteisen vastuun ottamista lapsen hyvästä arjesta. Aikuisten hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus toimii myös mallina lapsille ja nuorille.

Yhteistyön perusta

Koulun tehtävänä on olla aloitteellinen yhteistyössä. Vanhempien ajasta koulun rinnalla kilpailevat monet muut tahot ja toimijat. On tärkeää, että myös vanhemmat pitävät aktiivisesti yhteyttä kouluun. Koulun toimivaa yhteistyötä voidaan edistää sitoutumalla yhdessä myönteisen yhteistyön syntymistä edistäviin periaatteisiin. Hyvää yhteistyötä edistää muun muassa se, että osapuolet arvostavat toisiaan, kuulevat aidosti toisiaan ja toimivat siten, että keskinäinen luottamus syntyy.

Kuuleminen arjen vuorovaikutuksessa

Yhteistyö alkaa *kuulemisesta*. Kuuleminen on suhteen luomista toiseen ihmiseen. Kuuleminen ilmenee aitona, rehellisenä kiinnostuksena toisen ihmisen ajatuksia, asiaa ja puhetta kohtaan. Kuuleminen edellyttää turvallista ja avointa keskusteluilmapiiriä ja kykyä ottaa toisen osapuolen viestejä vastaan tavalla, joka vahvistaa yhteisymmärryksen rakentumista ja eri näkökulmien yhteensovittamista. Kuulluksi tuleminen kokemus on erityisen tärkeä kodin ja koulun ensimmäisissä tapaamisissa ja lapsen koulunaloituksen ja kouluasteelta toiselle siirtymisten yhteydessä. Koulun haasteena on tiedon jakamisen ohella luoda tilaa vanhempien lapsen koulunkäyntiin liittyvien omien ajatusten, toiveiden ja huolten kuulemiselle. Kuulemisen lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota tapaan, jolla keskustelua käydään.

Kunnioitus

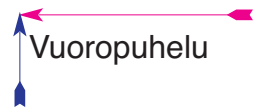
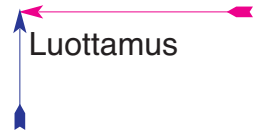
Kunnioitus ilmenee kaikkien yhteistoimintaan osallistuvien osapuolien arvostamisena ja hyväksymisenä. Molemminpuolinen kunnioittava, arvostava asenne luo kohtaamisiin myönteisyyden ja avoimuuden ilmapiiriin. Kunnioitus ilmenee muun muassa siten, että jokaisella on mahdollisuus ilmaista ja kertoa oma tarinansa ja näkemyksensä puheena olevasta asiasta. Kunnioituksen puute näkyy asioiden salaamisena, peittelemisenä, toisen osapuolen mitätöimisenä ja ohittamisena. Kunnioituksen ilmapiiriin ylläpitäminen on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa koulun ja kodin arvo- ja kokemusmaail-

mat ja kulttuurit ovat kaukana toisistaan. Koulumaailmasta aiemmin kertyneet kokemukset – sekä hyvät, että huonot – voivat vaikuttaa vanhempien ja opettajien asenteisiin ja tunteisiin. Ne voivat vaikuttaa myös valmiuksiin edistää yhteistyötä. On tärkeää, että erilaisista kokemuksista voi avoimesti keskustella. Tämä on tärkeää erityisesti tilanteissa, joissa aiemmat kokemukset saattavat haitata luottamuksen syntyä uusissa tilanteissa.

Yhteistyö edellyttää keskinäistä *luottamusta*. Sen tärkein perusta on oikeudenmukaisuus. Luottamus rakentuu yhteistoiminnassa ja yhteisessä keskustelussa. Luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia sekä jatkuvaa, pitkäjänteistä ja aktiivista vuoropuhelua. Vanhempien luottamus kouluun ja lapsen saamaan opetukseen rakentuu siitä tiedosta, jonka he saavat opettajan ja lapsen välisestä suhteesta. Tämä näkyy opettajan tavassa kertoa vanhemmille näkemyksiään lapsen oppimisesta ja luokka- ja kouluyhteisön jäsenenä olemisesta. Arvostava, lapsen ominaislaatua kunnioittava asenne vahvistaa vanhempien luottamusta koulun oikeudenmukaisuuteen ja tasapuolisuuteen. Keskinäisen luottamus auttaa opettajaa omassa työssään. Se vahvistaa vanhemman roolia lapsen koulunkäynnin tukijana ja auttaa vanhempia ja opettajaa yhdessä löytämään sopivia tapoja tukea lapsen oppimista.

Vuoropuhelulla tarkoitetaan tasavertaista keskustelua, jonka avulla pyritään rakentamaan yhteistä ymmärrystä. Vuoropuhelussa on tärkeää huolehtia siitä, että keskustelu käydään sellaisella kielellä ja tavalla, johon kaikki voivat osallistua ja olla tasavertaisesti mukana.

Parhaimmillaan koulu voi tarjota vanhemmille monenlaisia mahdollisuuksia osallistua lapsensa koulunkäyntiin ja koulun toimintaan. Koulu voi vaikuttaa myönteisen vuorovaikutuksen syntyyn varmistamalla riittävät voimavarat ja henkilöstön ajankäytön yhteistyölle. Tärkeää on myös se, miten vanhemmat otetaan koulussa vastaan ja missä heitä tavataan. On tärkeää, että vanhemmat voivat kokea itsensä tervetulleiksi koulun toimintaan. Koulun on hyvä panostaa myös yhteistoiminnan ympäristöön ja luotava viihtyisä tila yhteisille tapaamisille. Aikuisten väliset hyvät suhteet vaikuttavat lasten ja nuorten turvallisuuden kokemukseen ja ovat keskeinen osa turvallista oppimisympäristöä.

3 Yhteistyö koulun arjessa

3.1 Kodin ja koulun yhteistyön tasot

Yhteistyö eri tasoilla

Yhteistyötä tehdään monella eri tavalla sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteisötasolla tarkoitetaan vanhempainiltoja, retkiä, juhlia ja muita ryhmätapaamisia. Yksilötasolla toimijoina ovat yksittäisen oppilaan vanhemmat ja esimerkiksi opettaja. Yhteistyötasoja voidaan tarkastella myös hallinnollisessa mielessä, kun pohditaan kunnan, koulun, luokan ja yksilön tehtäviä yhteistyössä. Tarkastelu auttaa hahmottamaan yhteistyön organisointia ja sen rakenteita kokonaisuutena. Kullakin tasolla yhteistyön tulisi tukea sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä.

Kunta

Kunnan tasolla kodin ja koulun yhteistyö on koulun toiminnan ja yhteistyön mahdollistamista. Opetuksen järjestäjänä kunta päättää opetuksen järjestämisen peruslinjauksista ja voimavaroista sekä paikallisen tason arvioinnista. Kunnassa on erilaisia asiakirjoja, strategioita ja toiminnan linjauksia, joissa on määritelty lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edistämistä koskevia tavoitteita. On tärkeää, että kunnassa asuvat vanhemmat ja oppilaat otetaan mukaan sellaisten päätösten valmisteluun, joilla vaikutetaan lapsen ja nuorten opetusjärjestelyihin ja elinympäristöön.

Kunnan opetustoimen näkökulmasta seudun vanhemmat ja vanhempainyhdistykset ovat tärkeä yhteistyökumppani, joka tuo esiin vanhempien näkökulman opetusta ja kasvatusta koskevissa kysymyksissä. Vanhemmat ja oppilaat voivat olla mukana opetustoimen toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa. Kunnan asukkaina he voivat vaikuttaa koulutuksen voimavarojen jakoon ja opetuksen järjestelyihin. Vanhempien edustus on tärkeää myös suunniteltaessa ja toteutettaessa alueen aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Koulu

Koulun tasolla yhteistyö on parhaimmillaan yhdessä tapahtuvaa koulun toiminnan kehittämistä. Vanhemmat voivat olla mukana työstämässä ja ottamassa kantaa koulun opetussuunnitelmaan ja muihin koulun toimintakulttuuriin kuuluviin asiakirjoihin. Usein koulun tasolla tehtävä yhteistyö vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä, turvallisuutta sekä terveyttä ja tukee sitä kautta oppilaiden ja koulun henkilöstön hyvinvointia. Myös oppilaat voivat oppilaskuntien, luokkatoimikuntien ja tukioppilastoiminnan kautta edistää samoja asioita sekä koulun että kunnan tasolla.

Luokka

Luokan tasolla yhteistyö vahvistaa luokan yhteisöllisyyttä ja luokan sosiaalisia suhteita. Se tutustuttaa luokan vanhemmat opettajaan ja toisiin vanhempiin ja oppilaisiin. Yhteistyö tarjoaa opettajalle vanhempien tuen luokan

asioita ratkottaessa. Luokkatasolla on tärkeää kartoittaa vanhempien toiveet ja tarpeet yhteistyölle. Opettajan tehtäviin kuuluu yhteistyö koko luokan vanhempien kanssa. Tämä voi vaikuttaa ajankäyttöön yksittäisen perheen kanssa.

Oppilastason yhteistyö tukee oppilaan koulunkäyntiä. Se lisää opettajan oppilaintuntemusta, antaa vanhemmille tärkeää tietoa lapsen oppimisesta ja sen tukemisen mahdollisuuksista sekä kasvattaa molemminpuolista luottamusta. Oppilastason yhteistyö mahdollistaa oppimiseen ja kasvuun liittyvien ongelmien varhaisen tunnistamisen ja tuen. Hyvin toimiva kodin ja koulun yhteistyö on merkittävä oppilaan koulunkäynnin tukitoimi. Vanhempien rinnalla myös oppilas on hyvä ottaa mukaan yhteistyön luomiseen ja kehittämiseen omin ajatuksin lapsen ikätaso huomioiden. Lapsi luo aktiivisesti suhdetta hänelle merkityksellisiin aikuisiin ja siten hän on oleellisesti vaikuttamassa yhteistyön syntymiseen ja sen laatuun.

3.2 Yhteistyöhön tarvitaan kaikkia

Kodin ja koulun yhteistyö ei toteudu itsestään, vaan se vaatii aktiivista suunnittelua, kehittämistä ja arviointia. Opetuksen järjestäjällä, koululla, vanhemmilla ja oppilailla on yhteistyön toteuttamisessa omat, osittain erilaiset vastualueensa ja tehtävänsä.

Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyön yleisistä linjauksista, tarpeellisista voimavaroista ja paikallisen tason arvioinnista. Opetuksen järjestäjä on yleensä kunta tai kuntayhtymä, joskus myös valtio, yksityinen yhteisö tai säätiö. *Opetuksen järjestäjä* päättää, millainen opetussuunnitelma kunnassa on. Kodin ja koulun yhteistyö on osa opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelmassa voi olla kuntakohtaisia, alueittaisia tai koulukohtaisia osioita. Opetuksen järjestäjä ratkaisee, mitkä kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvät asiat linjataan kunnan, mitkä alueellisesti tai seudullisesti ja mitkä koulun tasolla. Tämä osoittaa kunkin tason vastuun yhteistyön kehittämisessä ja määrittää sen, mikä on kunnassa kaikkia kouluja velvoittavaa ja missä on koulukohtaista liikkumavaraa.

Opetuksen järjestäjä ohjaa, suunnittelee, seuraa ja arvioi kodin ja koulun yhteistyön toteutumista. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että vanhemmat tietävät, mistä he saavat tietoa ja tukea lapsensa koulunkäyntiin liittyvissä erilaisissa vaiheissa ja tilanteissa. Vanhempien ja oppilaiden kuulluksi tuleminen sekä toiveiden ja tarpeiden kartoittaminen tulisi huomioida myös mahdollisessa kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa.

Opetuksen järjestäjän tehtävä on huolehtia myös siitä, että kodin ja koulun yhteistyö on huomioitu opettajien ja koulun muun henkilöstön työtehtävissä ja heillä on sen toteuttamiseen tarvittavat voimavarat ja valmiudet. Tämä tarkoittaa myös koulun henkilöstön täydennyskoulutuksesta huolehtimista tar-

Oppilas

Vastuun
jakaminen

Opetuksen
järjestäjä

peiden mukaan. Opetuksen järjestäjä voi myös kehittää ja koota yhteistyöhön liittyvää tukimateriaalia tai antaa siitä suosituksia tai tehdä koulutuksessa yhteistyötä alueen muiden kuntien kanssa. Kunnat voivat johtosäännössään päättää siitä, että kouluissa on johtokunnat. Samalla päätetään myös johtokunnan tehtävistä. Johtokunnassa voi olla vanhempien ja oppilaiden edustus.

Rehtori ja
koulun
henkilöstö

Rehtori on avainasemassa kodin ja koulun yhteistyön tavoitteita, sisältöjä ja toimintatapoja rakennettaessa. Rehtori voi omalla toiminnallaan ja asenteillaan vaikuttaa huomattavasti siihen, minkälaisen merkityksen kodin ja koulun yhteistyö koulussa saa. Rehtorin tulee varmistaa, että koulun henkilöstöllä on tietoa, taitoa ja tahtoa kodin ja koulun välisen yhteistyön toteuttamiseen. On tärkeää, että henkilöstö saa riittävää tukea ja ohjausta erilaisissa yhteistyöhön liittyvissä tilanteissa. Yleistä ilmapiiriä kehittämällä voidaan vaikuttaa siihen, että vanhemmat kokevat olevansa tervetulleita kouluun. Rehtori voi vaikuttaa myös koulutilojen käyttöön tarjoamalla kokoontumispaikan vanhemmille tai vanhempainyhdistykselle.

Koulun henkilöstön tulee tuntea yhteistyön säädökset sekä koulun yhteiset linjaukset ja periaatteet. Lisäksi he tarvitsevat myönteistä asennoitumista ja vuorovaikutustaitoja vanhempien kanssa toimimiseen. Yhteistyön kehittäminen kuuluu koulussa kaikille. Yhteistyön käytännön toteuttamisen kannalta avainasemassa ovat *esiopetuksen opettajat, luokanopettajat ja -valvojat sekä ryhmänohjaajat*. Vaikka kukin opettaja toteuttaa kodin ja koulun yhteistyötä omalla persoonallisella tavallaan, yhteistyö ei saa olla riippuvaista yksittäisen opettajan halusta ja asenteista. Vanhempien ja oppilaiden näkökulmasta tasa-arvoa on, että koulun sisällä kodin ja koulun yhteistyön toimintatavoissa vallitsee tietty määrällinen ja laadullinen yhdenmukaisuus.

Hyvin toimiva kodin ja koulun yhteistyö on tärkeä osa oppilaan hyvinvointia ja oppimisen edellytysten luomista. Oppilashuollon tehtävä on erityisesti huolehtia psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Kouluruokailu on osa oppilashuoltoa. Yhteistyö on tärkeää myös koulumatkakuljetusten turvallisuuden varmistamisessa. Oppilaista huolehtiminen kuuluu kaikille koulussa toimiville aikuisille. Opettajien ja koulun muun henkilöstön tehtävää ja roolia kodin ja koulun yhteistyön toteuttamisessa on hyvä selventää. Koulun kannattaa myös panostaa vanhempien keskinäiseen tutustumiseen, jossa luodaan pohja vanhempien verkostoitumiselle. Vanhemmat saattavat kulkea yhdessä lasten oppimispolkua jopa 9–12 vuotta, vaikka opettaja opettaisi vuosiluokkaa vain vuoden ajan.

Vanhemmat
ja oppilaat

Vanhemmilla on oma vastuunsa yhteistyön toteutumisessa. Perusopetuslain (628/1998) mukaan oppilaan huoltajien tulee huolehtia siitä, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritetuksi. Vanhempien asenne lapsensa oppimiseen ja opiskeluun on merkittävä. On tärkeää, että vanhemmat osoittavat mielenkiintoa koulunkäyntiä kohtaan ja muun muassa seuraavat ja huolehtivat kou-

lutehtävien tekemisestä lapsen ikätaso huomioiden. Vanhemmat huomaavat yleensä ensimmäisenä kotitehtävien tekemisen yhteydessä oppimiseen liittyviä vaikeuksia, joista on tärkeää kertoa opettajalle.

Lapsen oppimista ja hyvinvointia tukee myös se, että vanhemmat kertovat koulussa perheeseen liittyvistä erityistilanteista, jotka saattavat vaikuttaa lapsen koulunkäyntiin. Näin koulussa on mahdollista ymmärtää lasta ja tilanne huomioidaan lapsen parasta ajatellen myös koulunkäynnin arjessa.

Oppilas on kodin ja koulun yhteistyön tärkein osapuoli. Yhteistyötä ei tule tehdä lasten ja nuorten ohi, vaan heitä tulee kuulla ja heidän tulee voida osallistua itseään koskevien asioiden käsittelyyn. Kodin ja koulun yhteistyön menetelmät tulee suunnitella oppilaan ikä huomioon ottaen.

3.3 Kodin ja koulun yhteistyön jatkuvuus

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö muodostaa jatkumon, joka alkaa varhaiskasvatuksessa, etenee esiopetuksen kautta perusopetukseen ja jatkuu lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa kodin ja oppilaitoksen yhteistyönä. On tärkeää ymmärtää yhteistyön jatkumoa myös siitä näkökulmasta, että vanhempien kokemukset edellisen vaiheen yhteistyöstä vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen seuraavilla kouluasteilla.

Perusopetus on opetussuunnitelmallisesti yhtenäinen kokonaisuus. Oppilaan näkökulmasta perusopetuksen yhtenäisyys merkitsee sitä, että oppilas tuntee kulkevänsä yhtenäistä ja itselleen mielekästä oppimispolkua, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää aina toisen asteen koulutuksen alkuun asti. Perusopetuksen yhtenäisyys asettaa kodin ja koulun yhteistyölle haasteita: miten turvata yhteistyön jatkumo ja yhtenäisyys eri kouluasteilla ja erilaisissa oppimispolun siirtymä- ja muutosvaiheissa. Toisaalta hyvin toimivan kodin ja koulun yhteistyön voidaan katsoa tukevan yhtenäisen perusopetuksen toteutumista.

Kodin ja koulun yhteistyön jatkumossa voidaan erottaa "herkkyyskausia", otollisia ja tärkeitä vaiheita yhteistyön kehittymiselle ja rakentamiselle. Nämä vaiheet sijoittuvat yleensä oppilaan oppimispolun siirtymä- ja nivelvaiheisiin.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö lähtee liikkeelle varhaiskasvatuksessa. *Esiopetuksessa* jatketaan varhaiskasvatuksessa alkanutta yhteistyötä ja luodaan pohjaa koulussa tehtävälle kodin ja koulun yhteistyölle. Esiopetus valmistaa lasta ja vanhempia koulun aloittamiseen. Se edistää lapsen kasvun ja oppimisen edellytyksiä ja pohjustaa vanhempien tulevaa tehtävää koululaisen vanhempina.

← Yhteistyö oppimispolun eri vaiheissa →

← Varhaiskasvatus ja esiopetus →

Perusopetuksen alku

Perusopetuksen alku on tärkeää yhteistyön toimintatapojen kehittämisen aikaa. Lapsen ensimmäisten kouluvuosien aikana vanhemmat muodostavat käsityksen itsestään koululaisten vanhempina. He rakentavat kuvaa siitä, mikä on vanhempien tehtävä lapsensa koulunkäynnissä ja mitä koulu heiltä odottaa. Esiopetuksen valmistavasta vaiheesta huolimatta hyppy varhaiskasvatuksesta kouluun on perheiden näkökulmasta suuri ja koulun alkaminen muuttaa lasten ja vanhempien elämää monella tavalla. Lapsi joutuu ottamaan enemmän vastuuta toiminnastaan ja liikkumisestaan koulupäivän ja sen jälkeisen iltapäivän aikana, mikä aiheuttaa huolta vanhemmissa. Vanhempien päivittäinen kanssakäyminen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön kanssa päättyy; viestit kodin ja koulun välillä kulkevat useammin lapsen välityksellä. Koulutulokkaiden vanhemmat ovat yleensä hyvin kiinnostuneita lapsen kouluun ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Tätä kiinnostusta kannattaa kouluissa hyödyntää siten, että yhteistyöhön varataan riittävästi aikaa. Myös aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä. Sen tarkoituksena on luoda turvallinen kasvuympäristö lapselle ennen ja jälkeen koulupäivän.

Lapsen siirtyminen *2. vuosiluokalta 3. luokalle* muuttaa koulunkäyntiä monella tavalla. Uusia oppiaineita alkaa, kielivalinnat tehdään, koulupäivät pitenevät ja aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjonta vähenee. Nämä muutokset edellyttävät vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämistä.

7. vuosiluokalle siirtyminen

Erityinen haaste kodin ja koulun yhteistyölle on *6. vuosiluokalta 7. luokalle* siirtyminen. Moni asia muuttuu koulunkäynnissä: oppiaineita tulee lisää, luokanopettajan tilalle tulevat luokanvalvoja ja aineopettajat ja kotiluokan tilalle vaihtuvat aineluokat. Yhtenäisestä perusopetuksesta huolimatta monet oppilaat joutuvat tällöin vaihtamaan koulua pienemmistä suurempiin yksiköihin, jolloin koulun toimintakulttuuri ja kodin ja koulun yhteistyön toimintatavat saattavat muuttua. Tutkimusten mukaan kodin ja koulun yhteistyö vähenee vuosiluokilla 7–9; vanhemmat ja koulu siirtyvät etäämmälle toisistaan juuri siinä vaiheessa, johon sijoittuvat myös voimakkaimmat kasvun ja kehityksen vaiheet, ja joka on lapsen jatko-opintojen kannalta ratkaiseva. Yhteistyötä tulisikin erityisesti vahvistaa siirtymävaiheessa kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle sekä perusopetuksen luokilla 7–9.

Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset

Yhteistyö jatkuu *lukioissa ja ammatillisessa* koulutuksessa kodin ja oppilaitoksen yhteistyönä; velvoite kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön sisältyy myös lukion ja ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön. Yhteistyö tulee järjestää toisella asteella siten, että se ottaa huomioon aikuistuvan nuoren ja opiskelijan itsenäisyyden ja vastuullisuuden, mutta tukee häntä riittävästi opinnoissaan. Erityisesti siirtymävaiheen yhteistyö on tärkeää; hyvin toimivalla perusopetuksen, vanhempien ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyöllä voidaan yhdessä tukea nuoren siirtymistä seuraavalle kouluasteelle.

Siirtymävaiheiden lisäksi koulunkäynnissä on muita muutosvaiheita, joissa kodin ja koulun yhteistyöhön on syytä kiinnittää erityistä huomiota. *Koulunvaihtojen* yhteydessä kouluun tulee uusia oppilaita ja vanhempia, joiden kotiutumista uuteen luokka- ja kouluyhteisöön tulee huolehtia. Hyvin toimivalla vanhempien ja koulun välisellä yhteistyöllä voidaan edistää niin oppilaiden kuin vanhempienkin siirtymistä uuteen kouluun. *Opettajain vaihtuessa* on tärkeää keskustella myös kodin ja koulun yhteistyön toimintatavoista vanhempien kanssa. Koulun tulee aina perehdyttää myös sijaiset kodin ja koulun yhteistyön toimintatapoihin.

Myös vanhemmilla on vastuuta yhteistyön jatkumisesta. On erittäin tärkeää, että vanhemmat huolehtivat siitä, että oppilaan opiskelun kannalta tarpeellinen tieto siirtyy kouluasteelta toiselle siirryttäessä tai koulua tai oppilaitosta vaihdettaessa.

3.4 Kodin ja koulun yhteistyö prosessina

Kodin ja koulun yhteistyötä voidaan tarkastella myös prosessina, jossa on erotettavissa seuraavia vaiheita:

- 1) Yhteistyön aloitus, tutustumisen vaihe
- 2) Yhteistyön ylläpitämisen vaihe
- 3) Yhteistyön päättämisen vaihe

Yhteistyön aloittamisen vaihe on keskeinen yhteistyön prosessissa. Siihen kannattaa panostaa ja keskinäiseen tutustumiseen käyttää aikaa. Yhteistyössä on olennaista, minkälainen suhde opettajan ja vanhempien välille sekä vanhempien kesken syntyy. Tutustumisvaihe on tärkeä myös luottamuksen syntymisessä.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö tulee nähdä koulussa ja kodeissa voimavarana ja siinä on hyvä lähteä liikkeelle myönteisesti. Myönteisesti liikkeelle lähtenyt yhteistyö kantaa pitkälle ja helpottaa myöhemmin myös mahdollisten ongelmien ratkaisemisesta. Vanhempien suhtautuminen yhteistyöhön rakentuu konkreettisista tilanteista ja kokemuksista. On tärkeää, että vanhemmille tulee tunne, että he ovat tervetulleita lapsensa kouluun ja että heitä kuullaan lasta koskevissa asioissa. Hyvä tapa aloittaa yhteistyö on esimerkiksi vanhempien kanssa käytävät alkukeskustelut, joissa kuullaan vanhempien kouluun, koulunkäyntiin ja yhteistyöhön liittyviä toiveita, odotuksia ja pelkoja sekä opettajien toiveita ja odotuksia vanhemmille. Kodin ja koulun yhteistyötä tukevat myös oppilaalle laadittavat yksilölliset suunnitelmat, kuten esiopetuksen suunnitelma ja oppimissuunnitelma.

Yhteistyö ei toimi itsestään, vaan sitä tulee pitää aktiivisesti yllä. Vastuu yhteistyön ylläpidosta ei ole yksin opettajalla, vaan sitä voidaan jakaa opettajan ja vanhempien kesken. Yhteistyössä on erilaisia vaiheita, jotka vaativat

Muut oppilaan siirtymät ja nivelvaiheet

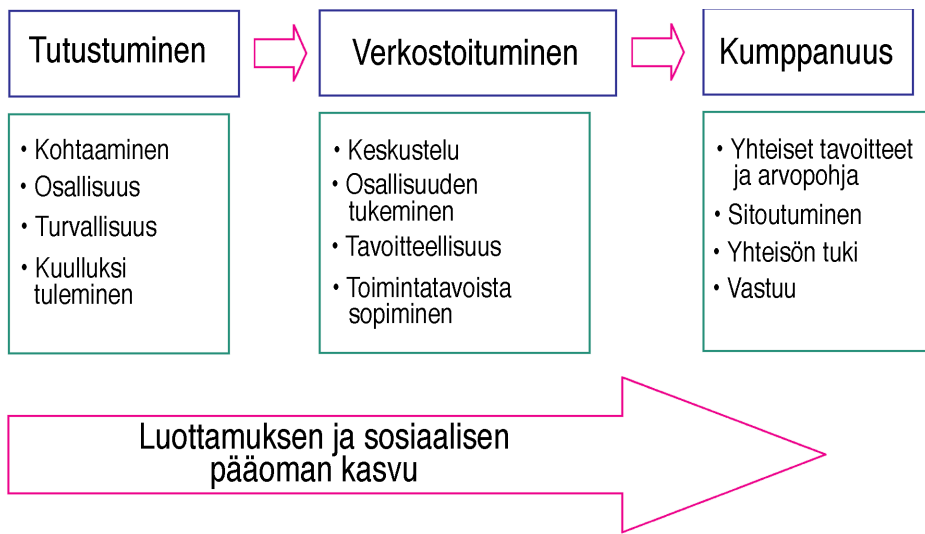
Aloitus

Yhteistyön ylläpitäminen

erilaisia toimintatapoja. Alun tutustumista voidaan edistää muun muassa erilaisten vapaamuotoisempien tapahtumien järjestämisellä. Toiminnalliset tapahtumat voidaan järjestää yhdessä kunnan nuorisotoimen tai paikallisten urheiluseurojen tai seurakunnan kanssa. Yhteistyön ylläpitäminen edellyttää säännöllisiä tapaamisia. Myös vanhemmat voivat järjestää yhteisiä tapaamisia esimerkiksi joka syksy isomman teemaillan koulun tiloissa. Teema voi vaihdella lasten ikätason mukaan. Yhteistyön päättymistä ja seuraavalle asteelle siirtymistä on hyvä valmistella etukäteen. Tällöin ylempien luokkien opettaja tai oppilaat voivat vieraila alempien luokkien vanhempainillassa tai avoimia ovia toisella asteella suunniteltaessa huomioidaan myös vanhemmat.

Aina yhteistyö ei etene pitkäaikaisena, vaiheittaisena prosessina. Perheissä voi olla useita lapsia, opettajat vaihtuvat tai lapset vaihtavat koulua, jolloin pitkäjänteinen vuorovaikutussuhde ei pääse syntymään esitetyllä tavalla. Myös usein muuttuvissa tilanteissa yhteistyö etenee tutustumisen, vakiinnuttamisen ja päättämisen vaiheiden kautta. Sekä vanhemmat että koulun henkilöstö voivat tukea yhteistyön jatkumista huolehtimalla muutostilanteissa riittävästä ja keskinäisestä tiedottamisesta. Kodin ja koulun yhteistyön jatkumoa kouluasteelta toiselle voidaan tarkastella prosessien ketjuna, jossa tutustus-, ylläpito- ja päättämisvaiheet toistuvat kouluasteisiin liittyvänä prosessina.

Mukava-hankkeessa yhteistyön prosessia on jäsennetty sivun 20 kuvion mukaisesti. Kuvio 2 osoittaa, miten yhteistyön prosessi etenee ideaalitalanteessa vaiheittain tutustumisen ja verkostoitumisen kautta kohti kasvatuskumppanuutta.

© Leevi Launonen ja Aila Koistinen 2003

KUVIO 2 Kodin ja koulun yhteistyöprosessi. Launonen, Leevi & Koistinen, Aila. 2003.

3.5 Kodin ja koulun yhteistyö opetussuunnitelmassa

Yhteistyön suunnitelmallisuus

Kodin ja koulun yhteistyön laatu toteutuu koulun arjessa - niissä arkisissa toimintatavoissa ja tilanteissa, joissa koulu ja vanhemmat kohtaavat. On tärkeää, että paikallisissa opetussuunnitelmissa tarkennetaan opetussuunnitelman perusteiden kodin ja koulun yhteistyön periaatteita ja niiden käytänteiden toteutumista. Mitä perusteellisemmin kodin ja koulun yhteistyötä on opetussuunnitelmassa kuvattu, sitä parempi tuki se on koulun henkilöstölle. Opetussuunnitelma viestii vanhemmille myös siitä, miten koulu yhteistyössä panostetaan kodin ja koulun yhteistyöhön.

On osoittautunut hyödylliseksi, että koulussa tehdään kodin ja koulun yhteistyön suunnitelma, johon kirjataan yhteistyön keskeiset sisällöt ja teemat myös vuosiluokittain. Suunnitelma auttaa hahmottamaan kodin ja koulun yhteistyön tavoitteita ja periaatteita ja tuo kodin ja koulun yhteistyöhön tavoitteellisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Se helpottaa yhteistyön käytänteiden toteuttamista ja arviointia; yksittäinen opettaja voi käyttää suunnitelmaa luokkakokohtaisen kodin ja koulun yhteistyön ideoinnin apuna. On myös tärkeää etukäteen pohtia, minkälaiset asiat eri luokka-asteilla ovat ajankohtaisia. Vanhempien osallisuuden lisäksi yhteistyösuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon lapsen osallistuminen iän ja edellytysten mukaan.

Paikallisen opetussuunnitelman kehittäminen

Kodin ja koulun yhteistyön suunnitelma vuosiluokittain

Koulun toimintakulttuuri

Koulun toimintakulttuurilla tarkoitetaan käytänteiden tulkintaa koulun opetus- ja kasvatustehtävästä. Koulun toimintakulttuuria ovat koulun viralliset ja epäviralliset tavat, säännöt ja toimintamallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyö perustuu. Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa opetus- ja kasvatustyön lisäksi myös kodin ja koulun yhteistyöhön. Se määrittää myös sen, millaiseksi suhteet vanhempiin muodostuvat koulun arjessa. Eri-tyisen hyödyllistä on pyrkiä tunnistamaan sellaisia toimintakulttuurin taustalla vaikuttavia piiloisia arvoja ja periaatteita, jotka poikkeavat julkilausutuista, mutta ohjaavat tiedostamatta ajattelua ja toimintaa erilaisissa arjen tilanteissa. Tavoitteena on avoin ja vuorovaikutteinen toimintakulttuuri, joka tukee yhteistyötä sekä koulussa että kotien ja muun yhteiskunnan kanssa.

Yhteistyön edellytyksiä

Tavoitteiden ja omien käsitysten selkiyttäminen

Hyvin toimiva yhteistyö edellyttää, että vanhemmilla ja koulun henkilöstöllä on riittävän yhteinen käsitys yhteistyön päämäärästä, tavoitteista ja tarkoituksesta. Tämä edellyttää yhdessä sovittua ja toimivaa työnjakoa. Vain vanhempien ja koulun rooleista ja tehtävistä avoimesti keskustelemalla löydetään yhteistyölle yhteiset pelisäännöt ja rajat, jotka helpottavat ja selkiyttävät yhteistön toteuttamista ja työnjakoa.

Sekä koulun henkilöstölle että vanhemmille ihmisten ja elämäntilanteiden erilaisuus sekä käsitykset itsestä ja muista muokkaavat vuorovaikutusta. Yhteistyötä ja kasvatustavasta koskevien käsitysten lisäksi kodin ja koulun yhteistyössä on hyvä pohtia omaa ihmiskäsitystä ja käsityksiä koulusta, opettajuudesta ja vanhemmuudesta.

Luottamus ja vastavuoroinen vuoropuhelu rakentuu monista yksittäisistä vanhempien ja koulun henkilöstön välisistä kokemuksista ja kohtaamisista. Niihin vaikuttavat muun muassa seuraavat asiat:

- ihmiskäsitys, asenteet, yhdenvertaisuus, vastavuoroisuus
- tarpeisiin vastaaminen, kuunteleminen, keskusteluyhteys
- toimintojen läpinäkyvyys, oikeudenmukaisuus
- oikeuksien ja erilaisten näkemysten kunnioittaminen ja yhteensovittaminen
- yhteiset pelisäännöt
- toimintamallit erilaisten ongelmien esille ottamiseen ja niihin puuttamiseen
- molemminpuolinen palaute
- kiireettömyys
- vastuuseen ja osallisuuteen kannustaminen
- ammatillisuus

Tietoa ja tiedotusta

Kodin ja koulun yhteistyö on vuoropuhelua ja yhteistoimintaa. Toiminnan pohjaksi vanhemmat tarvitsevat monenlaista tietoa koulusta. Heillä ei ole luonnostaan sitä tietoa oppimisesta, opettamisesta ja koulusta, joka opettajille on osa ammattitaitoa. Omat koulukokemukset voivat usein toimia vanhemmille peilinä, jota vasten tämän päivän koulua ja oman lapsen koulunkäyntiä peilataan. Hyvässä kodin ja koulun yhteistyössä vanhemmat saavat riittävästi tietoa siitä, minkälaisessa koulumaailmassa heidän lapsensa tänä päivänä opiskelevat. Opettajan taas on tärkeää tietää, mitä vanhemmat ajattelevat omasta lapsestaan, miten näkevät lapsensa oppimisen ja koulunkäynnin, mitä odottavat ja toivovat siltä tai pelkäävät siinä.

Koulun henkilöstön on hyvä tietää myös sellaisista perheen sisäisistä asioista (esimerkiksi vanhempien avioerosta tai lapsen sairauksista), joilla on merkitystä lapsen oppimisen ja koulunkäynnin kannalta. Tällöin on muistettava, että yksityisyyden suoja edellyttää sekä tietosuojaa että joidenkin tietojen salassapitoa sivullisilta henkilön yksityisen edun vuoksi. Salassapidosta voidaan poiketa vain oppilaan tai huoltajan suostumuksella tai lain säännöksen nojalla.

Vanhempien tulee saada tietoa opetussuunnitelmasta, lukuvuoden toimintasuunnitelmasta, koulun käytäntöjen keskeisistä periaatteista ja koulun tukipalveluista. Vanhempien tulee myös tietää, mitä ja miten lapset koulussa opiskelevat ja miten oppimista koulussa arvioidaan. Arvioinnin perusteiden tunteminen auttaa vanhempia luomaan realistisen kuvan oman lapsensa osaamisesta.

Hyvin toimiva tiedotus on tärkeä osa kodin ja koulun välistä yhteistyötä, mutta ei korvaa koskaan kasvokkain tapahtuvaa vanhempien kohtaamista. Reppuvihko tai sähköposti sopii neutraaleihin ja lyhyisiin tiedotusasioihin. Arkaluontoiset ja moniulotteiset asiat edellyttävät aina henkilökohtaista tapaamista tai keskustelua puhelimitse.

Vanhempien tapaamiset

Yhteydenpito kodin ja koulun välillä voidaan järjestää monella tavalla ja sen toteuttamisen tavoista on hyvä keskustella vanhempien kanssa. Hyvin toimiva vuorovaikutus lisää vanhempien luottamusta kouluun ja antaa sekä opettajille että vanhemmille tarpeellisia tietoja oppilaista. Se asettaa koululle myös haasteita. On tärkeää pohtia yhteydenpidon toteutumista myös vanhempien näkökulmasta: miten ja milloin vanhemmat tavoittavat opettajat ja koulun henkilöstön ja miten koulu kannustaa vanhempia yhteydenpitoon. Erikseen tulee varmistaa yhteydenpito sellaisten lasten kohdalla, joilla on vanhempia kahdessa paikassa tai joiden vanhemmilla ei ole koulun kanssa

Vastavuoroista vuoropuhelua

Tiedon ja tiedottamisen merkitys

yhteistä kieltä. Yhteydenpito tulee järjestää sellaisella kielellä, että vanhemmat pystyvät siihen osallistumaan.

Vanhempainillat

Vanhempainillat ovat edelleen yleisin tapa tavata oppilaiden vanhempia. Onnistunut vanhempainilta edellyttää hyvää suunnittelua, riittävän ajoissa tapahtuvaa selkeää tiedottamista sekä taitoa toimia aikuisryhmän kanssa. Toimintatavoiltaan vanhempainiltojen on hyvä olla monipuolisia ja vuorovai- kuttaisia. Vanhempainiltojen rakennetta ja toteuttamisen tapoja kannattaa uudistaa. Kokoontumistilan käyttöön ja sosiaaliseen muotoon on hyvä kiinnittää huomiota. Jo pienillä istumapaikkojen järjestelyllä luodaan suotuisa läh- tökohta aikuisten tasavertaiselle kohtaamiselle. Vanhempainillan vetäjän tehtävää voidaan kierrättää; illan valmistelijoina tai vetäjinä voivat toimia joskus myös luokan tai koulun vanhemmat. Vanhempainilloissa voidaan ko- keilla toiminnallisia kohtaamisen tapoja tai ne voidaan järjestää koko per- heen iltoina, joissa lapsetkin ovat mukana. Vanhempaintapaamiset voivat ol- la myös vapaamuotoisempaa yhdessäoloa yhteisten juhlien, retkien, näytte- lyiden, avointen ovien, koulun henkilöstön ja vanhempien yhteisten aamu- kahvien tai muiden tapahtumien merkeissä.

Arviointi- ja kehitys- keskustelut

Yksittäistä oppilasta koskevat arviointi- ja kehityskeskustelut ovat tärkeitä. Näillä keskusteluilla, esim. vanhempainvarteilla, on hyvä olla selkeä tavoite ja tehtävä, jonka tulee olla myös vanhempien ja oppilaiden tiedossa. Näin vanhemmat ja oppilaat voivat omalta osaltaan valmistautua tapaamiseen. Keskustelujen sisältö vaihtelee ikäkausittain. Lapsen esiopetuksen suunnitelma, oppimissuunnitelma ja henkilökohtainen opetuksen järjestämistä kos- keva suunnitelma ovat hyviä työvälineitä vanhempien tapaamisille. Nämä suunnitelmat kuvaavat oppilaan opinto-ohjelmaa lukuvuoden aikana. Niissä on luettelo niistä oppiaineista ja aineryhmistä, joita oppilas opiskelee ja ku- vaus siitä, miten etenemistä arvioidaan. Suunnitelmiin voidaan myös kirjata oppilaan harrastuneisuus ja erilaiset mielenkiinnon kohteet sekä mahdolliset tukitoimet, kuten tukiopeus, osa-aikainen erityisopetus tai kuntoutukseen liittyvät tukipalvelut.

Vanhempien mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua

Opetussuunnitelma on koulun opetus- ja kasvatustyön perusta. Opetussuun- nitelman perusteiden mukaan vanhempien on voitava vaikuttaa varsinkin opetussuunnitelman kasvatustavoitteiden määrittelyyn. Vanhemmat voivat olla mukana koulun toiminnan kehittämässä koulun vuosisuunnitelman painopistealueiden mukaisesti. Koulun yhteistyörakenteiden tulee olla sel- keät: vanhempien tulee tietää ne toimielimet (lautakunta, johtokunta, van- hempainyhdistys, vanhempainneuvosto tms.), joiden kautta he voivat vai- kuttaa koulun toimintaan. Koulujen johtokunnat eivät ole lakisäätteisiä. Kun- ta päättää siitä, onko sen kouluissa johtokunnat ja mitkä niiden tehtävät ovat.

Johtokunnassa voi olla sekä vanhempien että oppilaiden edustus. Johtokuntien tehtävää ja toimintaa voitaisiin suunnata myös niin, että se toimisi aloitteentekijänä ja toimeenpanijana vanhempien ja koulun henkilöstön keskinäisen tutustumisen ja yhteydenpidon vahvistamisessa.

Kodin ja koulun yhteistyö voi olla myös pedagogista kumppanuutta ja yhteistoimintaa luokan opetuksessa ja kasvatuksessa. Tällöin vanhemmat osallistuvat opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen vastuullisina osallistujina. Vanhemmilla on monenlaisia tietoja, taitoja ja kokemuksia, joita voidaan hyödyntää koulun arjessa. Vanhempien erilainen osaaminen voi auttaa aihekokonaisuuksien ja eri oppiaineiden toteuttamista ja laajentaa työelämään tutustumista.

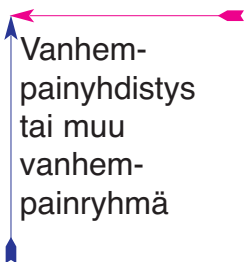
Vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta ja vanhempain toimintaa

Koulun tulee tukea myös vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta. Koulun vanhempain toiminta on oppilaiden hyvinvointia, kasvua ja oppimista tukevaa, vanhempien järjestämää toimintaa.

Luokan vanhemmat muodostavat luontevan vanhempien verkoston. Luokan vanhempien yhteinen toiminta tukee opettajan työtä: se parantaa luokkahenkeä, tukee oppimista, tuo kodin ja koulun yhteistyöhön uusia toimintatapoja ja painottaa aikuisten yhteistä vastuuta luokan lapsista. Luokkatoiminta tuo vanhemmat lähemmäksi koulun arkea ja tekee koulun tutuksi vanhemmille. Se tutustuttaa vanhemmat toisiinsa ja tarjoaa vanhemmille vertaistuen foorumin, mikä on yksi tärkeä osa kodin ja koulun yhteistyötä.

Vanhemmat voivat verkostoitua myös koulun tasolla. Koulun vanhempainyhdistys tai muu vanhempien ryhmä kokoaa koko koulun vanhemmat yhteen. Se toimii vanhempien keskustelufoorumina ja vaikutuskanavana. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja on avointa kaikille vanhemmille. Toiminta voi olla monenlaista keskustelutilaisuuksien, toiminnallisten tapahtumien ja yhteisten juhlien järjestämisestä. Vanhemmat voivat olla myös mukana vaikuttamassa koulutilojen ja koulupihan viihtyisyyteen tai koulumatkojen turvallisuuteen. Eri puolilla Suomea toimii myös alueellisia vanhempainyhdistyksiä, jotka kokoavat kunnan tai laajemman alueen vanhemmat yhteen.

Koulun on hyvä tukea koulun vanhempain toimintaa erityisesti toiminnan alkuvaiheessa. Vanhemmille tulee luoda tilaisuuksia tavata ja tutustua toisiinsa. Koulu voi tukea vanhempain toimintaa myös tarjoamalla vanhemmille kokoontumistilan. On tärkeää, että koulun vanhempainyhdistyksellä on säännöllinen keskusteluyhteys koulun henkilöstön kanssa. Näin vanhempainyhdistys ja koulu puhaltavat yhteen hiileen ja toiminnan tavoitteet ovat samansuuntaiset. Koulun näkökulmasta on tärkeää painottaa, että vanhem-

Vanhempainyhdistys
tai muu
vanhempainryhmä

paintoiminta on avointa kaikille koulun vanhemmille. Vanhempainyhdistys on koulun tärkeä yhteistyökumppani, mutta se ei korvaa muuta kodin ja koulun yhteistyötä.

3.6 Arviointi kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen välineenä

Kodin ja koulun yhteistyö on osa opetussuunnitelmaa. Arviointi on olennainen osa opetussuunnitelmaprosessia ja koulun toiminnan jatkuvaa kehittämistä. Arvioinnin avulla selvitetään vastaako koulun kasvatus- ja opetustyö sille asetettuja tavoitteita.

Yhteistyön laadullinen kehittäminen edellyttää sopivan palaute- ja arviointijärjestelmän luomista. Yhteistyöhön liittyvien kokemusten suunnitelmallinen palaute on hyödyllistä kaikilla yhteistyön tasoilla. Kodin ja koulun yhteistyön arviointi voi olla osa opetuksen järjestäjän toteuttamaa paikallista arviointia tai koulun itsearviointia. Palautetiedon käsittely yhdessä vanhempien kanssa on tärkeä yhteistyön kehittämisen väline.

3.7 Kodin ja koulun yhteistyön haasteita

Koulu ei toimi yhteiskunnasta irrallaan, vaan on osa sitä. Yhteiskunnassa tapahtuneet rakenteelliset ja kulttuuriset muutokset heijastuvat väistämättä kouluun ja asettavat haasteita kodin ja koulun yhteistyölle. Seuraavaan on koottu niitä haasteita, joita yhteistyössä joudutaan 2000-luvulla kohtaamaan.

Moninaiset
perheet

Perherakenteet ovat käyneet läpi suuren muutoksen ja perhemuodot ovat moninaistuneet. Tämän päivän lapset elävät monenlaisissa perheissä:

- lapsella voi olla kaksi kotia tai vanhempia kahdessa paikassa
- uusperheiden kautta lapsella saattaa olla virallisten huoltajien lisäksi kakkosisiä ja -äitejä
- vanhemmat voivat olla samaa sukupuolta

On tärkeää pohtia, onko perherakenteiden moninaistuminen otettu huomioon kodin ja koulun välisessä yhteistyössä vai rakentuuko se edelleen esimerkiksi oletukselle ydinperheestä. Erityisen tärkeää on kehittää yhteistyötä siten, että se tavoittaa kaikki lapsen koulunkäynnin kannalta tärkeät aikuiset. Päävastuu lapsen kouluasioita koskevan tiedon välittämisestä vanhempien kesken on huoltajilla. Koulussa voidaan kuitenkin arvioida toimintatapoja ja pohtia, voitaisiinko niitä kehittää lapsen tärkeitä aikuisia paremmin tavoittaviksi.

Vastuu lasten kasvatuksesta ja hoidosta on säilynyt monissa perheissä äideillä siitä huolimatta, että isät osallistuvat lastenhoitoon yhä enemmän. Tämä näkyy myös kodin ja koulun yhteistyössä. Äidit pitävät edelleen isiä useammin yhteyttä kouluun, osallistuvat vanhempainiltoihin ja -toimintaan. Äidin

rooli korostuu perheen sisällä, mutta sitä saatetaan korostaa myös ammattilaisten toiminnassa ja tulkinnoissa: äidin näkeminen lapsen ensisijaisena kasvatuksen ja kehityksen tuntijana ja tietäjänä toistaa ja ylläpitää osaltaan perinteisiä näkemyksiä äitiydestä ja isien toiseudesta. Koulussa voidaan pohtia osallistuvatko isät riittävästi kodin ja koulun yhteistyöhön vai tulisiko heidän osallistumistaan lisätä.

Yhdenvertaisuuslain (21/2004) 4 pykälän mukaan eri viranomaisten täytyy edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tällöin syrjimättömyydestä pidättäytyminen ei riitä, vaan tulee myös aktiivisesti pohtia keinoja edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertainen toiminta ottaa huomioon yksilöiden erilaiset lähtökohdat, mahdollisuudet ja tarpeet. Koulussa tulee ottaa huomioon myös monikulttuuristen perheiden erilaiset tarpeet.

Vanhemmilla voi olla erilaiset odotukset koulukäynnistä, sillä lähtömaan koulun toimintakulttuuri voi olla hyvinkin erilainen kuin suomalainen. On tärkeää kuulla vanhempien näkemyksiä siitä, millaisia odotuksia heillä on koulun suhteen, miten he näkevät lastensa tulevaisuuden, mitä he toivovat ja mitä he itse ovat valmiita tekemään. Vanhemmille on tärkeää antaa tarpeen mukaan tietoa suomalaisen koulun arvoista, toimintakulttuurista ja erilaisista käytänteistä.

Monikulttuuristen perheiden kirjo on laaja. Yhdenlaista tapaa tehdä yhteistyötä maahanmuuttajavanhempien kanssa on vaikea määritellä. Ensimmäinen ja keskeinen tehtävä on ratkaista mahdollinen kieliongelma tulkin avulla. Toiminnalliset työskentelytavat voivat auttaa tutustumisessa ja yhteisymmärryksen löytämisessä. Maahanmuuttajavanhemmat saattavat tarvita erityistä rohkaisua yhteistyöhön osallistumiseen. Työssä tarvitaan usein myös kärsivällisyyttä. Luottamuksellisen suhteen rakentaminen saattaa vaatia aikaa ja vanhempien omien tarpeiden kuulostelua. Myös opettajia kannattaa rohkaista ottamaan yhteyttä maahanmuuttajaperheisiin.

Koulut ovat kehittäneet erilaisia toimintamalleja yhteistyön edistämiseksi maahanmuuttajaperheiden kanssa. Palautteen mukaan muun muassa maahanmuuttajavanhemmille järjestetyt omat vanhempainillat ovat olleet toimivia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että maahanmuuttajavanhemmat eristetään säännöllisesti omaksi ryhmäkseen. Kouluissa on hyvä pohtia myös vertaistuen ja -ryhmien merkitystä. Tästä Väestöliiton Kotipuun ryhmätoimintamalli (www.vaestoliitto.fi) on yksi esimerkki. Sen avulla saadaan keskustellen käytyä yhdessä läpi keskeisiä muun muassa koulunkäyntiin liittyviä teemoja.

Ongelmat ja ristiriidat ovat osa elämisen arkea. Laatua ei ole ristiriidaton koulu, vaan se, miten ristiriidat ratkaistaan yhteistyössä. Olennaista on rakentaa alusta alkaen jokaisen lapsen perheen kanssa myönteinen, avoimeen

Monikulttuurinen kodin ja koulun yhteistyö

Ristiriitatilanteiden ja ongelmien kohtaaminen

vuoropuheluun perustava yhteistyösuhde. Tämä luo luottamusta myös ristiriitojen puheeksi ottamiselle.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee osana oppilashuollon suunnitelmaa kuvata toiminta ongelma- ja kriisitilanteissa sekä keskeiset toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako. Opetussuunnitelman perusteissa on erikseen mainittu yleisimpiä esiin nousevia ongelmia, kuten luvattomat poissaolot, kiusaaminen, väkivalta ja häirintä, mielenterveyskysymykset; tupakointi ja päihteiden käyttö sekä erilaiset tapaturmat, onnettomuudet ja kuolemantapaukset. On tärkeää, että ongelmatilanteiden hoitoon on määritelty koulussa selkeät toimintatavat, jotka ovat myös vanhempien tiedossa.

Ristiriitatilanteissa on keskeistä se, miten asiaa lähestytään ja miten siitä puhutaan. Myönteiseen lopputulokseen voidaan todennäköisemmin päästä, kun koulu sitoutuu jatkuvaan kuulevaan, kunnioittavaan ja luottamusta rakentavaan vuorovaikutukseen perheen kanssa. Jos osapuolet eivät tule kuulluksi, ei myönteiseen lopputulokseen ole helppo päästä. Kouluyhteisössä tulisikin etukäteen pohtia sitä, miten ristiriitoja voidaan yhdessä perheen ja huoltajien kanssa ratkaista niin, että lasta koskevia ratkaisuja ei tehdä perhettä kuulematta ja vanhempien kanssa neuvottelematta. Oikeudenmukaisuus ja tasa-vertaisuus toteutuvat yhdenmukaisella kohtelulla.

Vanhempia kunnioittavaa yhteistyötä on myös se, että koulun henkilöstö kertoo lapsen koulunkäynnissä ilmenneistä oppimis- tai käyttäytymisongelmista riittävän varhaisessa vaiheessa. Tällöin perhe ja vanhemmat voivat vaikuttaa ja osallistua ratkaisuihin. Vanhempien tulee voida luottaa siihen, että lapsi saa aina koulussa tarvitsemansa tuen. Myös vanhemmat tarvitsevat joskus tukea sen hyväksymiseen, että heidän lapsellaan on erityisen tuen tarve. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus ja tukitoimet edellyttävät aina vanhempien ja koulun yhteistä sitoutumista oppilaan tukemiseen.

Lapsen etu
ja suojelu

Osalla oppilaista ei ole riittävää tukea jokapäiväisessä arjessa. Oppilashuollon ja muun moniammatillisen yhteistyön merkitys kodin ja koulun yhteistyössä korostuu, kun vanhempien kyky huolehtia omasta kasvatusvastuustaan on heikentynyt. Useassa koulussa toimii oppilashuoltoryhmä, jossa on edustajina koulun henkilöstörakenteesta riippuen esim. koulun rehtori tai apulaisrehtori, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, koulupsykologi ja -kuraattori. Kodin ja koulun yhteistyössä eteen voi tulla tilanteita, joissa lapsen etu ja lapsen suojelu vaatii lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Lastensuojelulain (683/83) 40 § velvoittaa kaikkia esi- tai perusopetuksessa toimivia ilmoittamaan suojelun tarpeesta olevasta lapsesta tai nuoresta lastensuojelusta vastaaville viranomaisille. Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa on tärkeää sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön edistämiseksi että lapsen suojelussa ja varhaisessa puuttumisessa ongelmiin. Ammatillisuuden ja yhdessä sovittujen menettelytapojen noudattaminen sekä

vanhempien syyllistämistä välttävä lähestymistapa ovat tällaisissa ongelmatilanteissa erityisen tärkeitä.

Vanhemmat saattavat pohtia etenkin vaikeissa tilanteissa opettajien ja koulun muun henkilöstön oikeutta saada tietoa tai pitää salassa saamansa tiedot. Koululakien salassapitosäännösten mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, koulun ja oppilaitoksen henkilöstö ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa ilmaista luvattomasti sivullisille, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Valitettavasti joskus on tilanteita, joissa vanhempien ja koulun yhteistyö ei yrityksistä huolimatta suju toivotulla tavalla. Tällöin vanhemmat voivat kertoa huolensa ensin koulun johdolle ja tarvittaessa myös opetuksen järjestäjälle (opetustoimi, lautakunta). Oppilaan ja vanhempien oikeusturvan toteutumiseksi koulutusta koskevaan lainsäädäntöön sisältyy myös säännöksiä valitusoikeudesta. Myös opetuksen järjestäjän ratkaisuja voi valituksen ja oikeisuvaatimuksen avulla vaatia muutettavaksi. Koulun ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta voi tehdä myös hallintokantelun. Jos ei yhteisesti tyydyttävää ratkaisua löydetä koulun tai kunnan tasolla on viranomaisen tehtävänä tiedottaa vanhemmille virallisista menettelytavoista.

Niin koulun henkilöstölle kuin vanhemmillekin ovat tuttuja puheet niistä vanhemmista, joiden pitäisi tulla vanhempainiltoihin tai vanhemmista, jotka haluavat siirtää kasvatusvastuun koululle. Kodin ja koulun yhteistyöhön voi liittyä vahvaa yleistämistä ja yksinkertaistavia puhetapoja, jotka saattavat osaltaan jopa estää yhteistyön toteutumista. Mielikuviin ja stereotypioihin ei pidä jäädä kiinni, vaan niitä tulee rohkeasti purkaa ja tarkastella avoimesti niin vanhempien kuin koulun osuutta kodin ja koulun yhteistyön toteuttajana. Yhteistyö on vuorovaikutussuhde, jossa on vähintään kaksi osapuolta. Kaikki osapuolet vaikuttavat osaltaan yhteistyön toteutumiseen ja onnistumiseen. Joustavuutta tarvitaan puolin ja toisin. Kodin ja koulun yhteistyössä tulee aina muistaa yhteistyön tärkein osapuoli: lapsi ja lapsen etu.

Tiedonkulku
tai salassapito

Valitukset

Väärien mielikuvien purkaminen

4 Yhteenveto kodin ja koulun yhteistyön laatutekijöistä

On tärkeää yhdessä pohtia sitä, mitä laadukas kodin ja koulun yhteistyö on “tässä koulussa” ja “tässä kodin ja koulun yhteistyösuhteessa”. Näkökulma laadukkaaseen yhteistyöhön voi olla hyvinkin henkilökohtainen, jolloin yleisten, yhteisten laatukriteerien muodostaminen on haastavaa. Seuraavat kodin ja koulun laatua kuvaavat tekijät on koottu tämän pohdinnan tueksi.

Kodin ja koulun yhteistyössä laatua on:

Kunnan tasolla

- kodin ja koulun yhteistyö on määritelty ja täsmennetty kunnan opetussuunnitelmassa
- kodin ja koulun yhteistyön toteuttaminen on otettu huomioon koulutoimen henkilöstön työtehtävissä ja sen toteuttamiseen on varattu riittävät voimavarat
- koulun toimintaa kehitetään yhdessä vanhempien ja oppilaiden kanssa
- kodin ja koulun yhteistyö kattaa myös oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminnan
- opettajien täydennyskoulutus on ajan tasalla
- kodin ja koulun yhteistyön ymmärretään ulottuvan myös koulutuspalvelujen järjestämiseen (esim. kouluverkkokokysymykset), ja kunnalla on periaatepäätökset siitä, kuinka vanhempia ja oppilaita kuullaan näissä asioissa
- kunnassa on ratkaistu, kuinka vanhemmat ja oppilaat osallistuvat koulun hallintoon
- koulurakentamisessa ja oppimisympäristön suunnittelussa otetaan huomioon myös yhteistyön tarvitsemat tilat
- kodin ja koulun yhteistyötä arvioidaan

Koulun tasolla

- kodin ja koulun yhteistyö on olennainen osa koulun toimintakulttuuria
- rehtori kannustaa oppilaita, vanhempia ja koulun henkilöstöä kodin ja koulun yhteistyöhön ja tukee sen käytänteiden toteuttamista koulussa
- koulun henkilöstöllä on riittävät tiedolliset ja taidolliset valmiudet ja riittävä tuki yhteistyön toteuttamiseen
- koulun opetussuunnitelmassa ja muissa koulun asiakirjoissa on kuvattu yhteistyön käytänteiden toteutusta
- kouluun on laadittu kodin ja koulun yhteistyön suunnitelma, jota täsmennetään vuosittain

- koulun toimintakulttuuri ja tilat tukevat avointa ja välitöntä vuorovaikutusta vanhempiin
- kodin ja koulun yhteistyön rakenteet ovat selkeät ja ne ovat vanhempien tiedossa
- yhteistyötä suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään yhdessä vanhempien kanssa
- vanhemmilla ja koulun henkilöstöllä on riittävän yhteinen käsitys yhteistyön tarkoituksesta ja toimintatavoista
- kodin ja koulun yhteistyö on vuorovaikutuksellista ja menetelmiltään monipuolista
- yhteistyön käytänteissä vallitsee koulun sisällä tietty laadullinen ja määrällinen yhdenmukaisuus
- yhteistyön kirjatut periaatteet ja koulun arki vastaavat toisiaan
- oppilaat ja oppilaiden ikä on huomioitu kodin ja koulun yhteistyön toimintatavoissa
- kodin kanssa tehtävä yhteistyö muodostaa jatkumon, jossa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaan oppimispolun siirtymävaiheisiin
- koulu tukee vanhempien ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta
- kodin ja koulun yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisössä yhdessä

Luokan tasolla

- koulun henkilöstön asenne kodin ja koulun yhteistyöhön on positiivinen ja voimavaralähtöinen
- vanhempien kanssa on keskusteltu kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvistä odotuksista ja sovittu yhteisistä toimintatavoista ja pelisäännöistä
- vanhemmat arvostavat yhteistyötä koulun kanssa
- yhteistyö on vuorovaikutuksellista ja toimintatavoiltaan monipuolista
- koulun arki ja opettajan työtavat tulevat vanhemmille tutuiksi
- opettaja ja koulun henkilöstö tukee sekä vanhempien että oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta
- yhteistyön toteuttamisen vastuuta jaetaan opettajien ja vanhempien kesken

Oppilaan tasolla

- vuorovaikutus on lähtökohdiltaan positiivista
- vanhemmat saavat tietoa lapsensa oppimisesta ja koulunkäynnistä
- vanhemmat tulevat kuulluiksi lapsen oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa
- vanhemmat kertovat opettajalle tiedot, jotka ovat tarpeellisia lapsen opetuksen järjestämisessä
- oppilas on mukana ja hän tulee kuulluksi häneen liittyviä asioita käsitellessä
- oppimisen vaikeuksiin puututaan varhain ja yhteistyössä vanhempien kanssa

5 Kirjallisuutta

- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Gaudeamus. Helsinki.
- Bergman, S. & Blomqvist, C. 2004. Uppskattande samtalskonst – om att skapa möjligheter i samtalens värld. Bokförlaget Mareld. Stockholm.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2000. Määräys 64/011/2000. Opetushallitus. Yliopistopaino. Helsinki.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos. 2003. Määräys 42/011/2003. Opetushallitus. www.oph.fi
- Halinen, I. 2005. Esipuhe. Teoksessa H. Peltonen (toim.) Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi. 7–9.
- Hellström, M. 2002. Koulun kehittäminen välittämisen ja kumppanuuden näkökulmasta. Alustus Euroopan Vanhempien ja Koulun Päivän seminaarissa 8.10.2002. Suomen Vanhempainliitto.
- Ikonen, K. 2005. (toim.) Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa – opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Artikkelit Korpela, H. Yhteistyö vanhempien kanssa. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi. 38–42.
- Ikonen, O. & Virtanen, P. (toim.) 2003. HOJKS II: Yksilölliset opetussuunnitelmat ja opetus. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Kauppakaari. Helsinki.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Stakes.
- Korpela, H. 2005. Yhteistyö vanhempien kanssa. Teoksessa K. Ikonen (toim.) Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa – opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Opetushallitus. Helsinki. 38–42.
- Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. 2004. Määräys 5/011/2004. Opetushallitus. Edita Oyj. Helsinki.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 479/2003.
- Laki lukiokoulutusta koskevan lain muuttamisesta 478/2003.
- Laki perusopetusta koskevan lain muuttamisesta 477/2003.
- Lastensuojelulaki 683/1983.
- Launonen, L., Pohjola, K. & Holma P. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi! Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. PS-kustannus. Jyväskylä. 91–111.

- Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. PS-kustannus. Jyväskylä. 13–78.
- Launonen, L. & Pulkkinen, L. (toim.) 2004. Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Määräys 33/011/2003. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.
- Melkas, T. 2004. Tasa-arvobarometri 2004. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2004:20. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Metso, T. 1999. Erilaista ja tuttua. Koulu vanhempien koulumuistoissa. Teoksessa T. Tolonen (toim.) Suomalainen koulu ja kulttuuri. Vastapaino. Tampere. 267–283.
- Metso, T. 2002. Hyvä alku kodin ja koulun yhteistyölle. Teoksessa O. Saloranta (toim.) 2002. Ensimmäiset kouluvuodet. Perusopetuksen vuosiluokkien 1–2 opetus. Opetushallitus. Helsinki. 68–74.
- Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatustieteet – kohtaamisia ja rajankäyntejä. Suomen Kasvatustieteellinen Seura. Kasvatustieteiden tutkimuksia 19. Turku.
- Ojala, T. & Launonen, L. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö – pakkopullaa vai kasvatuskumppanuutta? Teoksessa O. Ikonen & P. Virtanen, Pirkko (toim.) HOJKS II: Yksilölliset opetussuunnitelmat ja opetus. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Peltonen, H. 2005. Kodin ja koulun yhteistyö. Teoksessa H. Peltonen (toim.) Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi. 16–39.
- Peltonen, H. (toim.) 2005. Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Määräys 1/011/2004. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.
- Perusopetuslaki 628/1998.
- Salmenkangas, M. 2005. Muutu. Puutu, Oppilaitoksen yhdenvertaisuusopas. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Saloranta, O. (toim.) 2002. Ensimmäiset kouluvuodet. Perusopetuksen vuosiluokkien 1–2 opetus. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.
- Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik (2005) Dialoginen verkostotyö. Tammi. Helsinki.
- Tolonen, T. (toim.) 1999. Suomalainen koulu ja kulttuuri. Vastapaino. Tampere. 267–283.
- Valtioneuvoston asetus perusopetuksessa tarkoitettujen opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaoista. 1435/2001.

Valtioneuvoston asetus perusopetuksessa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaoista. 560/2003.

Muita lähteitä

Ajantasainen koululainsäädäntö

Kodin ja koulun yhteistyötä ohjaavat keskeiset lait ja asetukset löytyvät Valtion säädösrankista www.finlex.fi

Esi- ja perusopetus, lukio ja ammatillinen koulutus

Perusopetuslaki

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Perusopetusasetus

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>

Lukiolaki

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>

Lukioasetus

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980810>

Laki ammatillisesta koulutuksesta

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Asetus ammatillisesta koulutuksesta

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980811>

Kodin ja koulun yhteistyöstä myös:

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001), 4§

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>

Opetussuunnitelman perusteet

Opetussuunnitelman perusteet, Opetushallitus www.oph.fi

Aineistoja www.edu.fi

Esiopetus

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4, § 8

=> http://www.edu.fi/esiopetus/ops_muutos.pdf

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Luku 4, 8 § Yhteistyö kodin kanssa

Lapsi elää samanaikaisesti kodin, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta lapsen kokonaisvaltaisen hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Esiopetuksen henkilöstöllä ja huoltajilla on yhteinen kasvatusvastuu lapsesta. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta sekä oman lapsensa

tuntemus. Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana.

Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia esiopetuksessa. Lapsen viihtyvyyden, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Esiopetuksessa luodaan pohjaa myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle.

Kodin ja esiopetuksen välinen yhteistyö tulee opetussuunnitelmassa määritellä yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Kodin ja päivähoiton yhteistyötä ohjaavat keskeiset asiakirjat:

Laki lasten päivähoidosta (36/1973)

=> <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

=> http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/Vasu/vasu_asiakirja.htm

Vanhempien osallisuus lasten varhaiskasvatuksessa

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista

=> <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/640/index.htx>

Katso myös Stakesin varhaiskasvatuksen ja lasten päivähoiton valtakunnallista verkkopalvelua

=> <http://varttua.stakes.fi>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

=> <http://www.oph.fi/info/ops/>

Luku 4 , 4.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulu yhteisön jäsenenä. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajien kanssa niin, että he voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö tulee määritellä opetussuunnitelmassa yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Huoltajien mahdollisuus osallistua koulun opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Huoltajille tulee antaa tietoa opetussuunnitelmasta, opetuk-

sen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää opettajien aktiivista aloitetta yhteistyössä sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Yhteistyö tulee järjestää siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan koulunkäyntiä ja hyvinvointia voidaan tukea. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajille tulee antaa tietoa ja tarvittaessa mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

Kodin ja koulun yhteistyöhön viitataan seuraavissa luvuissa:

- 1.1. Opetussuunnitelman laatiminen
- 1.2. Opetussuunnitelman sisältö
- 4.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö
- 4.2. Oppimissuunnitelma
- 4.3. Ohjauksen järjestäminen
- 4.4. Tukiopetus
- 4.5. Oppilashuolto
- 4.6. Kerhotoiminta
- 5.4. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
- 6.4. Maahanmuuttajat
- 8.1. Arviointi opintojen aikana

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet

=> http://www.oph.fi/ops/apip/apip_perusteet.pdf

Luku 2.1, Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä. Kodin, koulun ja toiminnan toteuttajan välisen yhteistyön on tarkoitus

jäsentyä luontevaksi osaksi aamu- ja iltapäivätoimintaa. Päämääränä on luoda kasvuympäristö, joka edistää lapsen suotuisaa kehitystä.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa ohjaajilla on vastuu lapsen kasvatuksesta kyseisen yhteisön jäsenenä. Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen edellyttää keskinäiseen kunnioitukseen ja tasa-arvoisuuteen perustuvaa yhteistyötä, jossa korostuu yhteinen vastuu ja mielenkiinto lapsen kehitystä kohtaan. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus luo myös pohjan kohdata mahdollisia ongelmatilanteita.

Eri toimijoiden välisen vuorovaikutuksen tarkoituksena on lisätä lapsen tunteista ja näin edesauttaa hänen tarpeidensa tunnistamista. Yhteisen päämäärän tulee näkyä myös yksittäistä lasta koskevien asioiden hoidossa. Toiminnan suunnittelussa tulee olla yhteistyössä kotien ja koulujen kanssa.

Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2003

Luku 4, 4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Huoltajilla tulee olla riittävä mahdollisuus perehtyä lukion työhön. Yhteistyöllä huoltajien kanssa tuetaan opiskelun edellytyksiä sekä opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö tulee järjestää niin, että opiskelija saa tukea sekä opiskeluun että hyvinvointiin koskeviin kysymyksiin ja mahdollisiin ongelmiin. Oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen yhteistyön käynnistämiseksi. Lähtökohtana yhteistyössä on aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioon ottaminen sekä huolenpito tukea tarvitsevasta opiskelijasta.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa laaditaan yhteistyössä erityisesti kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos => http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/opiskhuolto_B5.pdf

5.6 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 479/2003) on säädetty, tulee kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämisessä noudattaa seuraavaa:

Nuorille järjestettävässä koulutuksessa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen myönteisen yhteistyön käynnistämisessä ja ylläpitämisessä opiskelijan vanhempien tai huoltajien kanssa.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö tulee järjestää niin, että se vahvistaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saannin opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevissa asioissa. Erityistä tukea tarvitsevien ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden elämänhallinnan ja opiskelun tukeminen tulee ottaa huomioon.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten kanssa.

Paikallinen opetussuunnitelma

Koulun omassa opetussuunnitelmassa on avattu kodin ja koulun yhteistyötä. Kysy opetussuunnitelmaa lapsesi koulusta.

Koulun vuosittainen suunnitelma

Myös koulun vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa saatetaan tarkentaa kodin ja koulun yhteistyötä.

Lisätietoa vanhempain toiminnasta

Suomen Vanhempainliitto www.suomenvanhempainliitto.fi

Förbundet Hem och Skola www.hemochskola.fi